

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΜΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

(Συνέγεια από τὸ προηγούμενον γρ. I. Ior).

Ο Ζοζέ Μαριάκ δὲ Ἐρεδία, ὁ πρῶτος διδάσκαλος τοῦ ποιητοῦ τῶν «Συχραβαίων», δὲ θριαμβευτὴς τῆς μορρῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς Γάλλους Παρασσικοὺς, κύτος ποὺ μᾶς ἔδωπε κατὰ τοὺς τελευτίους χρόνους τὰ πλέον ἀπύγκριτα δείγματα τοῦ πλαστικοῦ πλούτου καὶ τῆς τελειοτικότητος τῆς μορρῆς, εἰμπορεῖ νὰ ληφθῇ ὡς τὸ πρότυπον τοῦ εἶδους εἰς τὴν ἔξεταν μερικῶν συναφῶν ζητημάτων. Ο ποιητὴς τῶν «Τροπκίων» ἐχχρηκτηρίσθη καὶ ἀπὸ τοὺς θερμοτέρους θαυμαστὰς τῆς λειτῆς καὶ ἀνυπερβλήτου τεχνουργίας του ὡς ὁ κατ' ἔξοχὴν γαλήνιος καὶ μαρμάρινος ποιητής, ἀπὸ τὸν ὄποιον λείπει τὸ βαθὺ καὶ θερμὸν αἰσθημα τῶν μεγάλων λυρικῶν. Διὰ τὸν ποιητὴν τοῦ «Ηρακλέους» καὶ τῶν Κενταύρων» ἐρρίθη ἀκόμη καὶ ὁ δρός τοῦ ἀπολιθωμένου. Η ἐντύπωσις αὐτὴ βασίζεται φάνεται περισσότερον εἰς τὸ πρῶτον ἀντίκρυσμα τῆς δεξιοτεχνίας τοῦ ποιητοῦ καὶ εἰς μίαν καὶ ἔξιν ἀντίληψιν τοῦ λυρικοῦ στοιχείου, ὅποιον μᾶς τὸ ἔδωκαν οἱ μεγάλοι λυρικοὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ μὲ τὴν πλουσίαν καὶ χαιμωρρώδη λυρικὴν ρητορείαν, ἡ ὥσπεις ἔδοξασεν ἐναὶ Βύρωνα, ἐναὶ Μυστὲ, ἐναὶ Οὐγκῷ, πηρὰ εἰς κάποιαν βαθυτέραν, ἀπροκατάληπτον καὶ εἰλικρινῆ ἀντιμετώπισιν τῆς ποιησίας τοῦ Ἐρεδία. Ήδη πρὸ τῶν «Τροπκίων» ἡ ἐποχὴ τοῦ ὥρκου κλεπτικοῦ καὶ ρωμαντικοῦ παραληρήματος εἴχεν ἀρχίσει νὰ ἐκπνέῃ. Ο ποιητικὸς τρόπος ἦρχις νὰ ὑφίσταται ἡδη μίαν καταφενῆ ἀλλοίωτιν καὶ μεταβολήν. Τὴν ὥραίν αὐταῖς ἦρχισε νὰ διαδέχεται κάποια ἀρμονικὴ καὶ σοφὴ διατύπωσις. Οι Παρνασσικοὶ ἦρχιζαν νάπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ἔντονην στιχουργίαν τῶν προκατόχων τῶν μὲ τὰ πολλὰ θαυμαστικὰ καὶ τὰ περισσότερα ἀποσιωπητικά. Η καταφανής περιτέχνησις καὶ λιτότης ταχιτοχρόνως τῆς μορρῆς ἦρχισε νὰ θεωρήται ἀπὸ τοὺς ἔξοικαισμένους εἰς τὴν παλαιότεραν λυρικὴν ἐκφραστιν ὡς συνώνυμοι πρὸς τὴν ἀπάθειαν. Ο Λεκόντ Δελλί εἶχε κερδίσει ἡδη τὸ ἐπίθετον τοῦ φυγροῦ καὶ γαληνίου θὰ ἐθωρεῖτο δὲ καὶ θεωρεῖται ἀκόμη εἰρωνείας τὸ νὰ συγκρίνῃ κανεὶς τὸ αἴσθι/μα τοῦ ποιητοῦ τῶν «Βρέβερικῶν Ποιημάτων» πρὸς τὸ αἴσθημα τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Ρολλέ». Καὶ ὅταν ἡ ίδιος δὲ Ἐρεδία, ἀναλόγων τὴν παθητικὴν καὶ λυρικὴν φύσιν τοῦ Λεκόντ Δελλί εἰς ἐναὶ τοῦ ἀρθροῦ, κατέληξε μὲ κάποιαν εἰρωνείαν πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν συγγρόνων του, μὲ τὴν φράστιν : «Τοιοῦτος ὑπέρβεν αὐτὸς ὁ ἀπεθήσε, ἀμφιβάλλω ἐν ἐπαισιούς κανέναν περὶ τοῦ ἐναντίου. Κατέντητος δηλαδὴ ὁτεὶς ἡ τελειοτικότης καὶ ὁ πλούτος τῆς μορρῆς — δὲν μοῦ ἀράσει δὲ δρός τελειότης — νὰ θεωρεῖται ὡς συνώνυμος τῆς ἀπεθείξεις καὶ τῆς φυχρότητος. Ο ἁκωτὶς ἀκόμη, λέγει ἐναὶ Γάλλος κριτικός, μὲ δλ̄ του τὰ δάκρυα, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἐπέρχοντας ὡς ἀπαθής καὶ ὁ Βασιλεὺς ἄλλο τόσον. Η μακρὰ ἔξις ἐκαὶ δύσκολον νὰ πιστεύθῃ διὰ εἰμπορεῖ νὰ ὑπέρβει τέχνη συγκεκινημένη

καὶ συγκινοῦσσα χωρὶς ρητορικῆς σχῆματος. Ὁ Ερεδίς ἡτο ἐπόμενον νὰ θεωρῇ
ῶς ὁ ἀρχαιαπαθής καὶ ἀρχικναΐσθητος. Πλέον δὲ εἰ τοιτὶς ἀριέρω-
σε τριάντα ὄλοκληρη ἔτη διὰ τὸν τόμον τῶν «Τροπαιῶν» του. Ἐπελογίσθη
ἀκόμη δὲ τοῦ ἔχρειαζόντο εἰδούσιν ἴδιομάθες κατὰ μέσου ἤρον διὰ τὴν κατεργα-
σίαν τοῦ ὄλικοῦ ἐνὸς σοννέτου. Ἐὰν διθωμεν εἰς τὴν ἰδικήν μακ ποίησιν, μίαν
ποίησιν συρομένην ἀδρανῆς ἀκόμη ὅπε τὸ κράτος τῆς μεγάλης θάσου τῆς αὔρι-
παικῆς φιλολογίας, ὡς δορυφόρον ἐπὶ μιᾶς δουλικῆς τροχιᾶς, καὶ παρουσιάζονταν
εἰς τὴν ἑξέλεξιν τῆς ἀσθενέστερης καὶ στοιχειωδέστερης τυπικᾶς καὶ κανονικᾶς
ἀναλογίας. Ήδη ἰδούμεν δὲ κατὶ ἀνάλογον τελεῖται εἰς πινυράν μικρογραφία.
Ηδη μετὰ τὸν ξεχειλίζοντα ρωμαντισμὸν ἐνὸς Ιακωβίτου καὶ τὴν ἀκαρίστητον,
Θερμὴν καὶ μακνιωδῶς χειρονομοῦσαν λυρικὴν ρητορικὴν ἐνὸς Ηιράσχου, δὲ Πα-
λαμᾶς καὶ δ Δροσίνης, οἱ πρῶτοι ὑποστέντες τὴν ἀπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ περ-
ρασσισμοῦ, ἔδωκαν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς φυγρότητος καὶ ἀπαθίας, ἢ ὅποια ἔπει-
με νὰ πιστευθῇ δὲ μὲ τὸν Ηιράσχον εἶγεν ἀποθένει πλέον ἡ πειστληνικὴ πολε-
σις. Ἀργότερος ἀκόμη ὁ Πορρύρας, μ' ὅλον δὲ δὲ ίδιος μιᾶς ἔξομολογείται εἰς διὰ
τοῦ ποίημάς του μίκη Νεράϊδη τοῦ ἔχαριος τὴν φλογέραν ἵπου ἀλεῖσες εἴδους τοῦ
ῆχους ποῦ κλαῖν καὶ θρηνοῦντα στὴ φύσιν, καὶ δὲ Ιακείλιας μὲ τὴν ἀραιάν θη-
ψιν τῶν «Ἐλεγείων» καὶ τῶν Εἰδυλλίων του, περνοῦν ἀλέην ὡς ἀπαθίας καὶ κά-
μνουν τὸν ἀναγνώστην νὰ νοστελγῇ τὴν αἰσθηματολογίαν τοῦ Ηιράσχου καὶ τῆς
Πεππαρηγούπούλου. Πολλὰ δλίγοι συγκινοῦνται ἀπὸ τὴν λιτήν, περίτερην,
χρησιμοκήν καὶ ἀγειρεύματον αὐτὴν ποίησιν. Ο Ίρυπέρης μὲ τοὺς «Σλαβεῖτους»
καὶ Τερρκόπτες καὶ δταν ἀκόμη τοῦ ἀναγνωρίζεται ἡ ταλαιπωτικὴ πορρή καὶ ἡ
πλαστικὸς πλοῦτος τῶν σοννέτων του, περικρένει εἰς τὴν ποινὴν ἀντίληψήν, δὲ δρυ-
απαθής. Μαρμάρινος καὶ ἀπολιθωμένος. Τὸ έργον του, έργον χρυσούδου, τορνευτοῦ,
σμιλευτοῦ, ὑπομονητικοῦ ἐργάτου τελείων μαστικῶν. Τίποτα περιεστέραν.

Διὰ τὴν ποίησιν τοῦ Ερεδίκ, εὐκ πρότυπον τοῦ εἴδους κατὰς ἀπελογεῖται
εἰς μίκη μελέτην του ὁ Λουκιενός Μύλρελ, τοῦ ὀποίου τὸν πρόσωπον γράμματα
ηνούν πρὸ δλίγου τὰ γαλλικὰ γράμματα. Ο Ερεδίκ, λέγει, εἰς ἀριέρωσε τρίαντα
χρόνους εἰς τὰ «Τροπαιά» του ἔχρειαζότο δύο μόνον ὥρας διὰ νὰ γράψῃ τὰς εὐ-
νέττα. Καὶ τοῦτο διότι ἡ αἰσθηματικὴ του περιέργυες ἔχρειαζότο μιᾶς δι-
κλήρους διὰ νὰ εἰσδοθῇ εἰς μίκην ἀκογήν, εὐκ πολειτισμόν, εὐκ πόλεμον, διὰ νὰ
ἰδῃ τὰ τοπία, νὰ μελετήσῃ τὰ χρονιά, πρὶν ἡ ποιητικὴ του τυγχανεῖται κάτιση
εἰς δεκτέσσαρας στίχους εὐκ σκεπτον τῆς ιστορίας. Επειτὶ διετί ἐνες τεργιτε-
τοῦ στίχου — ἔξακολουθεὶ δὲ κριτικὸς — θὰ ἔνες δλιγάστερον πόρος τῆς τούτης
του ἀπὸ ἐντεχνίτην τῶν χρημάτων ἡ τῶν ἔχων; Ο στίχος δχει καὶ αὐτὸς
τὸ σολιρίζον του, τὴν ἀντίστιχίν του, τὴν γεύγα τε, τὴν ἀνερχόστροφον του, τὸ
ὅποια κανὲν ἐνστικτον δὲν εἰπορεῖς ν' ἀνεπιληράσῃ. Καὶ ζητεῖ δὲ πολογητήν τοῦ
ποιητικοῦ αἰσθημάτος τοῦ ποιητοῦ τῶν «Τροπαιῶν». Ζητεῖ νὰ τοῦ δεῖξου εἰ-

χούς παθητικωτέρους καὶ πλέον σατυρικούς ἀπὸ τοὺς στίχους τῆς σειρᾶς τοῦ «Πρακλέους καὶ τῶν Κεντάρων». Δὲν δυσκολεύεται δὲ ν' ἀνείρῃ εἰς τὴν ποίησιν τοῦ μαρμαρίνου καὶ ἀπαθοῦς ποιητοῦ περιόδους νευρώσεως καὶ σαδισμοῦ, διπάς ἔκεινας τοῦ διαλόγου τῆς «Σφριγγός».

— N' approche pas. — Ma lèvre a fait fremir ta bouche
— Viens donc ! Entre mes bras tes os vont se briser.

Mes ongles dans ta chair... — Qu'importe le supplice
Si j'ai conquis la gloire et ravi le baiser?
— Tu triomphes en vain, car tu meurs — ô délice !

'Αλλ᾽ οἱ ἔξετάσωμεν γενικώτερον καὶ κατὰ πόσον ἡ ἐντέλεια τῆς μορφῆς, δοσίαις δὲν πρόκειται περὶ φυχρᾶς καὶ σχολαστικῆς περιτεχνήστεως, ἐνθυμιζούσης; ἔκεινο ποῦ εἴπε κάπου ὁ Τάκιν διὰ τὸν "Ἄγγλον ποιητὴν Πόπ., διὰ δηλαδὴ δυστύχημα εἶνα διὰ τὸν ποιητὴν νὰ γνωρίζῃ πολὺ καλά τὴν τέχνην του, εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ εἰλικρινὲς λυρικὸν αἰσθημα, τὸ διποτὸν θέλουν μερικοὶ ἀκαδηλίζον δινευ φραγμοῦ καὶ δικυνόμενον μὲ μίκη δρμὴν ἐλευθέρων καὶ ἀκατάσχετον. Μοῦ ἔρχεται ἀκουστίως αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς τὸν νοῦν μία κοινὴ καὶ στοιχειώδης παρατήρησις διὰ ἡ πρώτη ἀνθρωπίνη καλλιτεχνικὴ ἑκδήλωσις ὑπῆρξεν ἡ μουσικὴ καὶ ὅτι ἡ πρώτη φυνεραθεσικὴ μορφὴ τοῦ λόγου ὑπῆρξεν ἡ ἐμμετωπος. Δηλαδὴ διὰ ὃ ἐλέγχεται σήμερον τεχνικώτερον καὶ πλέον ἀφύσικον. Οἱ ἀρχέγονος δηλαδὴ ἀνθρωπος, ὑπὸ τὸ κρήτος τῶν πρώτων αἰσθημάτων τὰ διποτὰ τοῦ ἐγέννησεν τὸ κασμικὸν περιβάλλον καὶ ἡ ἐπωτερικὴ αὐτοῦ ζωὴ. ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἔκφρατῃ ρυθμικῶς τὴν φυχικήν του αὐτὴν κατάστασιν. Τοῦτο ἔχει ἔνα φυσιο-φυχολογικὸν λόγον ὁ διποτὸς δὲν μᾶς εἶναι διγνωστος σήμερον. Τὸ αἰσθημα, εἰς μίκην ἀκριβῶς ἀπιττημονικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀντίληψιν, μὴ ἀπιδεκτικὴν παρεξηγήσων, ἡ ίδια κατάστασις τὴν διποίκην ὁ Νίτος δινομάζει καλλιτεχνικὴν μέθην, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον πάσης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Εἰς ἔνα χρονογραφικὸν μου ἄρθρον περὶ Σολωμοῦ ὑπενθύμιζα μὲ δλίγοις στοιχειώδεις γραμμάτες διὰ ἀκριβῶς ἔκεινο ποῦ χαρακτηρίζει τὴν ποίησιν τοῦ ψήλου τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων» εἶναι τὸ βαθὺ καὶ εἰλικρινὲς αἰσθημα ποῦ τὴν πλάττει καὶ τὴν ἀμφιχώνει. Οἱ φίλος μου κ. Παλλακός, ἔνας ποιητὴς καὶ ἔνας σορός, εἰς μίκην ὑποσχέμεισιν τοῦ περὶ Σολωμοῦ ἄρθρου του, τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Κριτικὴν», ἐδήλωσεν διὰ δικρωνεῖ μαζί μου, χαρακτηρίζων τὸν Σολωμὸν κυρίως ποιητὴν τῆς σκέψεως. Τὸν κ. Παλλακέν τὸν φυτικομακι τόσον καλά πληροφορημένον ἐπὶ τῶν σχετικῶν ζητημάτων, ὥστε εἰς τὴν δικφωνίκην του αὐτὴν καὶ τὴν διακτολὴν τῆς σκέψεως τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὸ αἰσθημα του, θέλω νὰ φαντασθῶ μόνον μίκην παρεξήγησιν εἰς βάρος μου. Καὶ ἐπειδὴ ἀλλοὶ διλιγότερον σοροὶ καὶ ὅλιγότερον ποιηταὶ τοῦ κ. Παλλακῆ εἶναι ἀνδεχόμενον

νὰ παρεῖηγήσουν καὶ τάλιν τὸν δρὸν αἰσθῆσαι, τὸν ὄποιον ἀνέφερε παρεκπάντα ὡς στοιχεῖον πάστης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, θεωρεῖ ἀνεγκαίον νὰ δέηγηθῇ φυσιολογικῶτερον καὶ τελειωτικῶτερον. Ή οἰσθητικὴ δὲν εἰμπορεῖ σύμμερον νὰ εἴναι ἀπλῶς ἰδεολογική· βασιζόμενη εἰς τὴν φυσιολογίαν, ἡ ὄποια εἶναι ἀνιστόητη φυσιολογικὴ καὶ πειρηματικὴ, ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἀκριβιλογίας διὰ τὰ μὴ παρικληνότατα εἰς τὸ πέλαγος τῶν διοριτολογιῶν καὶ τῶν παρεῖηγήσεων, τὰς ὅποιας δημιουργοῦν αἱ ἀφηρημέναι φρεστικὲς ὑπότυπες. Ὄταν λέγωμεν ἐπομένως: αἰσθητικὰ πρέπει καὶ ὁ κ. Πιλάρικς καὶ ἕγιον καὶ οἱ ἀναγνώσται μᾶς νὰ ἔννοοῦν τὸ ἑδίον πρᾶγμα. Καὶ τότε ὑποθέτω διὰ τοῦτο ὁ κ. Πιλάρικς περισσότερον, ὅτις κανεὶς ἄλλος εἰμπορεῖ νὰ δικρανῇ ἐπὶ μίᾳ στοιχειώδους κισθητικῆς ἀληθείας. Ὅτι οἱ Πιλάρικες δὲν ἀγνοεῖ βέβαιον διάτοπον διανον τὸν φυγικὸν μας φυτικόν εἶναι ὁ ἀγκέρχλος. Τοῦτο τὸ ἀγνώστεν πρὸς χιλιάδων ἵτων καὶ ὁ Ἰπποπόταμος, διατρέπει τὸ «Ιλαρί Ιαράς Νούσου»: «Τούτῳ (τῷ ἀγκέρχλῳ) καὶ νοοῦμεν καὶ πάσχομεν καὶ παραληροῦμεν καὶ δείραται ἡδὺν παρεγγίγνεται νόσοις τε καὶ μεθ' ἡμέραν...». Ο, τι λέγομεν σκέψιν καὶ δι. τι λέγομεν αἰσθητική, δι. τι λέγομεν νοῦν καὶ δι. τι λέγομεν καρδίκν κατοικεῖ πολὺ πλησίον τὸ δι. τοῦ διδού καὶ ὑπὸ τὴν κύτην στέγην. Βάσις διαν τὸν φυγικὸν φυτικόν εἶναι ἡ αἰτιθητική. Καθὼς πρέξις αἰσθήσεως παρεκπολουθεῖται ἀναγκαῖος ἀπὸ μίαν γενικὴν κατάστασιν τῆς συνειδήσεως τὴν ὄποιαν διοράζουμεν αἰσθητικὰ καὶ τὰς ὄποιας ἡ διάφορος ἄντας ἡ ποιότης διαχύνεται ἀνελόγως εἰς φυτικέν τε νευρικής ἀπενώσεως εἰς διάλκηρον τὸν ὄργανομ. Δὲν εἶναι διό τόπος νὰ δεσποθεῖσθαι τὰ στοργεῖα τ' ἀποτελοῦντα τὴν κατάστασιν κύτην ὅπει ἡ ἐπὶ τῆς πάλις, τῆς ἐπετερόποτε, ἡ τοῦ ισοπάλου ὥρισμέν τε παρεγγόντων δημιουργία τῆς δεσποθεῖς φυγικῆς ἴσορροπίας ἡ τῶν εὐκρέστων ἡ δισκρέτων κισθητικότων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη τὰ ἀπλὰ φυνόμενα τῆς αἰσθήσεως γεννητικὰ τῆς καταστάσεως τοῦ αἰσθήματος. Καὶ αἱ ἄλλη ἀπότεραι μετακορρόσεις τῶν αἰσθήσεων, εἶναι γεννητικαὶ ἐπίσης τῆς καταστάσεως τοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ συγχρόνου πρὸς κύτην φυτικόν τῆς διαχύσεως. ὅπὸ τὸ κράτος τοῦ ὄποιου ὑπὸ ὥρισμάνες συνθήκες δημιουργεῖ ἡ ποιητής καὶ ἡ καλλιτέχνης. Ὁ Σολωμὸς λέγων διάτοπην μὲν δύναμιν πρέπει νὰ συλλέγῃ ἡ ψιλικότητα τὸν κανός ἔννοομάνην κισθητολογίαν, δύναμις ἀλλορρεΐτης τὸν ποιητήν τοῦ Κηφισοκόπειουλον, δύναμις μίαν ἰδικήν του τεξινόμησιν ὄντιμες τὸν κ. Πολέμην ποιητὴν τοῦ αἰσθήματος διώκει τὸν κ. Δρασίνην ποιητὴν τῆς καλλινέστερης καὶ τὸν κ. Πιλάρικην ποιητὴν τῆς σκέψεως διὰν εἰμπορεῖ ν' ἀποκλείσῃ τὴν σκέψην, ἀρ' οὐ εἶναι μία καταστάσις ἀπορρέουσας ἀπ' κύτην, ὡς ἀπορρέει εἰς τὰς στοιχειώδεστάρις μαρράς τη ἀπὸ τὴν ἀπλήν κισθητικὸν τὸν πάντας αἰσθητικάν. Ήδού ἀκριβές ἔχουμεν ἀρρεπήν τῶν καταστάσεων αὐτῶν τοῦ αἰσθήματος; Εἴκιν κρατεῖτον φυγιολογικόν τοῦ

τὸν ὀνομαζόμενον *rōmor* τῆς διαχύσεως, ὁ ὅποῖς ἐμελετήθη ἐν ἑκτάπει ἀπὸ τὸν Bain καὶ τὸν Spencer. 'Ο τελευτίος διετυπώνει τὸν νόμον αὐτὸν ὡς ἔξις : « Πᾶν αἰσθημα περιφερικὸν ή κεντρικόν, αἰσθητική συγκίνησις εἶναι ταυτόχρονος ἐνὸς κλονισμοῦ νευρικοῦ διτικοῦ εἰναι τὸ ἀποτέλεσμα μικρῆς ἐκκενώσεως νευρικῆς ἔχουσης ἐπὶ τοῦ σώματος ἐν ἀποτέλεσμα εἰδικὸν καὶ ἐν ἀποτέλεσμα γενικόν. 'Ο νόμος αὐτὸς τῆς διαχύσεως λέγει δὲ Ταλός ψυχολόγος Sergi ἐμφανίζεται καθηρώτατα εἰς τὰς ἀκαρδανίες τοῦ αἰσθήματος ή δπως λέγει δὲ Σπένσερ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν συγκινήσεων, ἀπὸ τῆς στοιχειωδεστέρας τῆς μιμικῆς μέχρι τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφράστως. 'Η ἐκφράστης αὐτη τοῦ αἰσθήματος κατὰ τὸν *rōmor* τῆς διαχύσεως εἶναι συνήθως ρυθμική. Καὶ ἐπανεργόμεθα οὕτω εἰς δ., τι εἴπαμεν πρὸ δίλιγου δτι η ρυθμική καὶ ἀρμονική ἐκφράστης τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς συγκεκιημένης σκέψεως δὲν εἶναι σκοτιμότητος ή ἐπινοίας προϊν ἀλλ' ἀνάγκη φυσιολογική. Γενικώτερον προκειμένου περὶ τέχνης, ἀπὸ τῶν στοιχειωδεστέρων μέχρι τῶν τελειωτέρων αὐτῆς ἐκφράστων θὲ εἰμπορούσαμεν νὰ εἴπωμεν ἐπομένως δτι η μορφή εἶναι στενότεκτα συνδεδεμένη πρὸς τὴν οὐσίαν. 'Ο Γάλλος κριτικὸς καὶ φιλόσοφος Guyau, τὸν ὄποιον προώρως ἔστερηθή η ἐποχὴ μας, εἰς μίαν μελέτην τοῦ « Περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν νόμων τοῦ στίχου » ἔξετάζει λεπτομερῶς εἰς ὥραίκες γραμμάτων τὸν ἕδιον νόμον τῆς ρυθμικῆς ἐκφράστης ὃπο τὸ κράτος τῶν ζωηρῶν συγκινήσεων εἰς τὰς κινήσεις καὶ τὸν λόγον, προσθέτων : « Νὰ καθορίσῃ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν μουσικὴν αὐτὴν τῆς συγκινήσεως, αὐτὴ ὑπῆρξεν η ἀρχὴ καὶ αὐτὴ εἶναι ἀκόμη η τέχνη τοῦ ποιητοῦ. Καὶ παρακάτω : « Θὲ εἰμποροῦσε κανεὶς νὰ δρίσῃ τὸν ἰδεώδη στίχον, ὡς τὴν μορφήν τὴν ὅποιαν τείνει ἀναγκαῖας νὰ λάβῃ πλευρὰ συγκεκιημένη σκέψης.

« Ήθελκ νὰ καταλήξω ἀντικρούνων τὴν πρόληψιν, ήτις μᾶς ἐνδιαφέρει εἰς τὴν μελέτην αὐτήν, δτι η ἐντέλεια τῆς μορφῆς εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ αἰσθήματος, τείνοντος τάχι νὰ θράνσῃ εἰς τὴν ὄρμήν του πάντα περιορισμὸν καὶ νὰ ἐκχυθῇ εἰς ὥραίκεν ἀκαταστασίαν, ηθελκ νὰ καταλήξω εἰς τὸ δτι η ρυθμική καὶ ἀρμορφογος ἀκόμητος εἶναι ἀναγκαῖα καὶ φυσιολογικὴ συνέπεικ. 'Αλλὰ μήπως τάχι όη η ἀπειρος καὶ πλουτία μορφολογίας τῆς φύσεως, ἀπὸ τῆς κρυσταλλώσεως τῶν ἀνοργάνων σωμάτων — τοσοὶ εἰδικοὶ καὶ πλούσιοι μορφοὶ τὰς ὅποιας τείνουν νὰ λάβουν τὰ χηρικὰ σώματα — μέχρι τῆς μορφολογίας τῶν φυτικῶν καὶ ζωτικῶν ὄργανων δὲν μᾶς διδάσκει τὸν ἕδιον νόμον ; Τὸ μέγιχ αἰσθημα τῆς φύσεως η συγκίνησις (αὐτὸς ο δρός συγκίνησις [συν — κίνησις] δὲν εἶναι τάχι δηλωτικὸς τῆς ἀεγάκου κινήσεως τῶν μορίων τῆς Ζωῆς, τουτέστιν αὐτῆς τῆς ζωῆς) τοῦ μεγάλου φυτικοῦ σύμπαντος, τοῦ κινουμένου εἰς ἀένακον δημιουργίαν, δὲν παράγει διακρίθει τὸν πλοῦτον τῶν μορφῶν ἀπὸ τοῦ τελειοτέρου πλέσματος μέχρι τῶν ἀνθυλλίων τοῦ ἀγροῦ, ποὺ καὶ δὲ Σολομὼν μὲ δῆλην του τὴν δόξαν δὲν ήδυνήθη νὰ ἐνδυνήθῃ δπως ἵνα ἀπὸ αὐτά ; Καὶ πόση περιτέχνησις, πόση ἀντέλεια, πόση virtuosity τῆς φύσεως εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν

τελευταίων πλησιάτων της! Καὶ διας τόσος πλούσικ καὶ τόσον λεπτοδουλευμένα εἰς τὸν λεπτομερῆ περιτύρημαν καὶ πάλιν τότου ἀπὸ τοῦ τόσου ἀνεπιτάθεντα. Δὲν κοπιάζει τάχα ἡ φύσις διὰ τὸ τελευτικὸν φυλλωράκι ὃντος ἀνθούς τοῦ ἄγρου; Πόση τέχνη καὶ πόση σοφία κλείεται μέση εἰς τὰ πίσταλά του. 'Ἄλλος ὁ κόπος τῆς φύσεως δὲν προδίδεται. "Οταν λέγωμεν δὲν φύνεται ὁ κόπος; ἐννοούμεν δὲν προδίδεται ἡ κούραστις. Απαρίττλατη διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης. "Οταν ἡ κούραστις δὲν φάνεται ἡ δροπιὰ βροιλεύει ἐδῶ δικαὶος καὶ ἀλεῖ. Εἶναι μικρότεροι ἀγῶνες, μηδαμινάλι ἐνέργειαι ποῦ φρυνεζύνονται μὲ τὸ στίγμα τοῦ κόπου. Βλαβή δὲν τὰ βεβικαρένα ἔργα καὶ εἰναὶ ἐνέργειαι γιγάντειαι ποῦ πρόβλυνται κάτω ἀπὸ τὴν ἀνεστιν καὶ τὴν δροσιτά. 'Ο Ήρακλῆς ἐάν αγκάνει ἐναὶ βρωτὸν εἰς τὸν ὥραν του χωρὶς μίκην συνυπρόσωπον δὲν μάς δίδει τὸν διπτήστον ἀντύκωσιν τοῦ κόπου· τὸ κίνημά του μᾶς εὐρράκινει τὴν ψυχήν, μᾶς μεταδίδει τὴν δύναμίν του. 'Ο εκπληκτὸς ποῦ αγκάνει ἐναὶ λιθόρι μὲ χιλίους μερράτους; μᾶς αἴρει ἀνθίνει καὶ μᾶς κουράζει περισσότερον ἀπὸ τὸν ίδιον.

'Ἐάν μίας ποίησις μᾶς δίδει εἰς τὴν μαρράν δλαν τὴν τελειοτιάτητα, δλαν τὴν περιτέχνητιν, δλαν τὸν πλοῦτον, δλαν τὴν τίτλουμείτιν ἀλάρην ή. Θέλετε, τὴν ὅποιαν μᾶς δίδει ἡ φύσις, δημιουργοῦσσα τὸ τελευταῖον ἀγριελλούσινθο, καὶ τοῦ χρόνως δλην τὴν δρόσον καὶ δλην τὴν ἀνεστιν καὶ δλην τὴν ἀπλότητη ποῦ ἀποπνέει τὸ φυτικὸν αὐτὸν πλάσμα, ἡ ποίησις αὐτὴ εἰναὶ δι' ἡμάς μίκη ποίησις εἰλικρινῆς καὶ ἀληθινῆς ἀπορρέουσας ἀπὸ μίκην δροσερὴν πτερύνην εἰς τὴν ὀποίαν διπλουσία σκέψις είναι βρήστατη ἀρμονισμένη μὲ τὸ πλούσιον αἰσθητικόν. 'Η ποίησις τοῦ κ. Γρυπέρη μοῦ δίδει τὴν ἀντύκωσιν κάτιτε. 'Ἐάν εὔρω τὴν δύναμιν θὰ προσπεκθήσω νὰ τὴν ἀκρράσω. 'Ἐάν μέρικας τὸν ποιητὴν πρὸς στιγμὴν διὰ τὸ κακούστερήσων εἰς μαρικά γενικά κιτθητικά ζυγόματα, κυρίας εἰσεῖν δραματικάζοντας τοῦ.

(Ἀλελυνθός)

Παύλος Νικοβάνας